

ANALYSE FRA BØRNS VILKÅR • JUNI 2020

Børns oplevelser af at være i børnehave under genåbningen af Danmark

SAMMENFATNING:

Børn har brug for voksne, de er trygge ved – både når de kommer om morgenen og i løbet af dagen

Farvel til mor og far udenfor børnehaven, små faste grupper og nye rammer og rutiner. Det er den virkelighed, mange børnehavebørn møder, da dagtilbud åbner op i første og anden fase af Danmarks genåbning efter coronanedlukningen. 18 gruppeinterviews med 39 børnehavebørn peger på, at dagtilbud kan tage ved lære af de nye rammer og rutiner.

Da Danmark i april måned åbner op for, at børn kan komme tilbage til deres dagtilbud, må landets børnehaver tænke i alternative måder at organisere hverdagen på, så smitten bliver begrænset. Det indebærer blandt andet, at børnene siger farvel til forældrene udenfor dagtilbuddets hovedindgang, at børnene er inddelt i mindre, faste grupper med bestemte voksne og i særlige legezoner, samt at afstand, håndvask og afspritning er en fast del af de daglige rutiner.

Medierne peger på, at nye rammer og rutiner gavner børnene

I medierne peger blandt andre børneforskere, psykologer og pædagogisk personale og -ledelse på, at der opstår muligheder for nærvær og omsorg med de nye rutiner. De beskriver, at den nye måde, børnene bliver mødt på om morgenen, giver dem ejerskab og smil på læben¹. Også organiseringen i mindre, faste grupper i kombination med gode normeringer bliver fremhævet, da det giver mulighed for, at de voksne kan fordybe sig i de enkelte børn. Flere peger på, at forholdene under myndighedernes retningslinjer gavner børnene – og især kommer børn i udsatte positioner til gode.²

Ny undersøgelse: Børns Vilkårs spørger børnene, hvordan de oplever den nye hverdag

I en ny undersøgelse stiller Børns Vilkår skarpt på børnenes egne oplevelser af den nye hverdag efter genåbningen. Formålet er at høre børnene om det, som flere voksne i medierne har peget på – at de nye rammer og rutiner under genåbningen gavner børnene. Undersøgelsen baserer sig på interviews med 39 børnehavebørn fra seks dagtilbud. Interviewene er lavet i maj 2020 og peger på, at dagtilbud kan tage ved lære af nogle af de nye corona-rutiner.

Det siger børnene: I små grupper er det let at finde en voksen, og det er bedst, hvis det er en voksen, man kender og er tryk ved.

Børnene har lært den nye morgenrutine at kende, men flere savner, at forældrene må gå med ind i dagtilbuddet om morgenen. Det er vigtigt for børnene at blive mødt af en nærværende og glad voksen fra børnehaven, der kan hjælpe med at sige farvel, når forældrene skal gå. Børnene giver udtryk for, at de små, faste grupper giver ro, færre konflikter og gør det let at finde en voksen. Børnene foretrækker at være i gruppe med en voksen, de kender og er trykke ved, og særligt når de er kede af det. Nogle børn oplever, at det er svært at blive trøstet af en voksen, de er tryk ved, når deres yndlingsvoksen er i en anden gruppe. Der er også børn, der savner deres venner, fordi de ikke er i gruppe sammen, og de oplever, at deres frie leg er begrænset af gruppeinddelingen og legezoner. Det går desuden igen, at børnene savner fysisk nærhed med andre børn og voksne både i lege- og trøstesituationer.

Børns Vilkår: Vi kan tage ved lære af børnenes oplevelser

Undersøgelsen peger på, at dagtilbuddene i fremtiden kan tage ved lære af de rammer og rutiner, børnene har oplevet under første og anden fase af genåbningen. Alle børn skal opleve en varm velkomst i børnehaven – og have mulighed for at få hjælp til at sige farvel til forældrene. Alle børn skal have adgang til voksne, de er trykke ved, og alle børn skal have mulighed for at være sammen med andre børn i mindre grupper med en voksen tæt på. Det er desuden vigtigt, at børn får mulighed for at danne og bevare venskaber – og så skal de have mulighed for kram og fysisk kontakt.

Børns Vilkår anbefaler

Børnehavebørnene har gjort sig mange vigtige erfaringer i coronatiden. Nogle kan med fordel tages med videre og give inspiration til børnenes hverdag i dagtilbuddene fremover. På baggrund af børnenes oplevelser og udtalelser – og forskning i tilknytning og dagtilbud – anbefaler Børns Vilkår:

01

Alle børn skal opleve en varm velkomst i børnehaven – og have mulighed for hjælp til at sige farvel til forældrene

I coronatiden har mange børn oplevet en anderledes ankomst end normalt. Selvom mange har vænnet sig til at sige farvel udenfor, peger børnenes fortællinger på, at overgangen mellem hjem og dagtilbud kan være svær for nogle, når forældrene ikke må gå med ind i institutionen – også selvom man er fem eller seks år.

Alle børn har brug for at blive budt velkommen af en voksen, der er glad for at se dem. Alle børn kan få brug for ekstra opmærksomhed og omsorg i overgangen fra hjem til dagtilbud.

02

Alle børn skal have adgang til voksne, de er trygge ved

I coronatiden har alle børn været sammen med færre voksne – og ikke altid dem, de kender bedst, eller føler sig mest trygge ved. Fra forskning ved vi, at det er vigtigt for børn at have en tryk tilknytning til mindst én voksen i børnehaven.

Mange børn har nemmere ved at bede om hjælp, hvis de kender og er tryk ved den voksne. Samtidig har børn brug for at etablere og vedligeholde trykke relationer til voksne i dagtilbuddet, der gør dem i stand til at lege og udvikle sig. Især børn i udsatte positioner, som kan have en utryk tilknytning til deres forældre, har brug for en tryk tilknytning til voksne i børnehaven.

Alle børn skal have adgang til faste voksne, som kender dem, og som børnene er trykke ved.

03

Alle børn skal have mulighed for at være sammen med andre børn i mindre grupper – med en voksen tæt på

Coronatiden har givet børnene erfaringer med mindre grupper. Flere børn fortæller, at mindre grupper med en voksen tæt på resulterer i mindre larm og færre konflikter børnene imellem, og at de voksne skælder mindre ud. Det er lettere for børn at komme i kontakt med de voksne, når de er opdelt i mindre grupper. Børnene har kortere vej til hjælp og trøst, når de har brug for det.

Det skaber en grundlæggende tryghed hos børn at vide, at de bliver set, hørt og forstået, og at de altid kan få hjælp af en voksen. Derfor skal alle børn have mulighed for at være sammen med andre børn i mindre grupper med en voksen tæt på.

04

Alle børn skal have mulighed for at danne og bevare venskaber

I coronatiden har nogle børn oplevet at være adskilt fra deres bedste venner, mens andre har fået nye venner. Forskning viser, at leg og venskaber har stor betydning for børns trivsel i dagtilbud.

Venskaber blandt børn skal tages alvorligt. Fra toårs-alderen udvikler børn unikke venskaber over tid, som ikke kan erstattes af andre relationer. De børn, som har gode venner i børnehaven, skal have mulighed for at være sammen med dem – også hvis det går på tværs af børnehavens organisering.

For børn, som står udenfor børnefællesskabet, kan små grupper være en god mulighed for at udvikle venskaber. I små grupper kan børnene få øje på andre børn, og de voksne har bedre mulighed for at understøtte deres legefællesskaber, når de har tid og er tæt på børnene.

05

Alle børn skal have mulighed for kram og tæt fysisk kontakt

Coronatiden har begrænset børns mulighed for at være fysisk tæt på deres venner og de voksne. Det giver flere børn udtryk for, at de ikke bryder sig om – og forskningen bakker op.

Kram og fysisk nærhed er afgørende for børns trivsel og udvikling og skal være en høj prioritet i dagtilbuddet. Særligt de yngste børn har brug for fysisk nærvær med voksne, de er trygge ved.

Ankomst om morgenen

Børnene har lært den nye morgenrutine at kende, men flere børn savner at sige farvel til forældrene indenfor.

”Altså jeg synes, det faktisk er ikke så godt med mig. Fordi jeg kan godt lide at blive afleveret indenfor med min mor og far. Men så kan jeg godt på et tidspunkt græde, og så lige pludselig når det var første dag og denne her corona var der, så begyndte jeg at græde.”

Sådan svarer Liva på fire år, da hun bliver spurgt, om der er noget som helst godt ved at skulle sige farvel til forældrene udenfor. Liva er langt fra den eneste, der foretrækker, at forældrene må gå med ind i institutionen, når hun kommer om morgenen. Som Lauge på seks år siger: ”Det er ikke så sjovt, fordi at normalt der går de ind i børnehaven. Og vi vil så gerne have, at de går med.” Flere børn beskriver den ’normale’ måde at blive taget imod på om morgenen i positive vendinger. Seksårige Thorvald siger, at det var ”vildt dejligt”, sådan som der blev sagt farvel før corona. I samme interview uddyber Oliver på fem år, hvad der var godt ved, at forældrene måtte gå med ind i dagtilbuddet: ”Så kunne man ligesom sige ordentligt farvel (...) så kunne man også lige løbe hen og ligesom kramme dem.”

Selvom flere af børnene savner den ’normale’ morgenrutine, er det gennemgående, at de har lært den nye rutine at kende. Børnene fortæller, hvordan de står i kø, spritter hænderne af, bliver taget imod af en voksen, vinker og sætter deres tasker bestemte steder – og hvordan den rutine gentager sig dag efter dag. Flere af børnene fortæller, at de omstiller og indordner sig de rammer, som forældre og dagtilbudspersonale har sat for morgenen. Eller som Aya på fire år udtrykker det: ”De voksne har sagt det, og så gør vi det bare.” Celine på fem år har også vænnet sig til den nye ankomst i børnehaven. Da hun bliver spurgt, om hun bedst kan lide at blive afleveret indenfor eller udenfor, svarer hun: ”Udenfor. Fordi vi er rigtig tit blevet afleveret udenfor nu, så vi... Nogle gange så var vi faktisk ikke særlig gode til at blive afleveret, da vi var indenfor.”

Flere af børnene oplever, ligesom Celine, at de kan lykkes eller fejle ved ankomsten. Det går igen, at børnene oplever, at de er gode til at sige farvel om morgenen, hvis de ikke er kede af det og har brug for hjælp. Som Lisa på fem år stolt fortæller: ”Ingen hjælper mig, jeg er helt vildt god til det, jeg får ikke hjælp af nogen voksen (...) Jeg løber bare afsted og leger med nogle andre.” Andre, som femårige Simone, oplever, at det kan være svært at sige farvel om morgenen: ”I dag der var jeg faktisk ikke så dygtig til at sige farvel, for jeg ville bare have min mor hele tiden.” Børnene oplever, at der er forventninger til, hvordan de skal sige farvel og vil gerne gøre det godt, men oplever ikke altid, at de kan.

Smil, nærvær og en tryk relation til en voksen gør en forskel for børnene om morgenen

Gennemgående synes børnene, at det er rart, når de voksne, der møder dem om morgenen, er nærværende og glade for at se dem. Silje på fem år fortæller, at det er "meget dejligt", når de voksne siger hej om morgenen: "Det er jo, så man ikke bliver helt genert", som hun siger. Xenia på seks år fortæller, at hun kan mærke, at de voksne er glade for at se hende om morgenen: "Fordi de smiler og vinker." Behovet for nærvær, og at fokus skal være på børnene, kommer blandt andet frem i interviewet med Silje på fem år og Astrid på seks år. De fortæller, at det er dem, de voksne i børnehaven skal tage imod - ikke deres forældre:

Interviewer: *Så de snakker med de voksne?*

Astrid: *Nogle gange, så sådan, så tager det super lang tid for dem at stå i kø, og det er ikk' så rart.*

Silje: *Nogle gange så snakker de bare om folks forældre vildt meget med vores voksne. Så vi siger, at de kan komme næsten ind at lege.*

Interviewer: *Så de snakker med de voksne?*

Astrid: *Jaer. Det er træls at høre om morgenen, det er dét, der ikke er sjovt.*

Silje: *Det er heller ikke så sjovt.*

Det går igen i børnenes fortællinger, at de voksne spiller en vigtig rolle, når børnene kommer om morgenen. Som Troels på seks år siger, skal de voksne: "spritte hænderne af og hjælpe os over til døren, når vi ikke helt vil." For flere af børnene har det også betydning, hvilken voksen der møder dem om morgenen. Vincent på fem år siger: "At når nogle gange, så står der den bedste voksen, de allerede er der. Så jeg ikke skal vinke med den, jeg ikke så godt har lyst til." Det bekræfter en tendens fundet i en tidligere undersøgelse om, at børnene foretrækker at sige farvel om morgenen sammen med en voksen, de er trykke ved.³

Organisering i små, faste grupper og zoner

Små børnegrupper gør det let at finde en voksen. Til gengæld er der færre voksne at vælge imellem, når man skal trøstes.

Gennemgående oplever børnene, at det er nemmere at finde en voksen, når der ikke er så mange børn i deres gruppe. Som Gustav på fire år siger: "Fordi de voksne de kan være bag alle børnene." Det kommer også frem i samtalen med Carl på fem år, der fortæller om sin oplevelse af, hvad der fungerer godt i små grupper: "Når vi er fem i gruppe, så behøver man ikke at vente i så lang tid." Carl uddyber efterfølgende, at noget af det nemme i små grupper er, at "lige med det samme, så ser jeg en voksen."

Det går igen blandt børnene, at det er trygt og rart, når der er en voksen i nærheden, der kan tage sig af dem, og omvendt er det ubehageligt, når de voksne er langt væk eller slet ikke er til at finde. Ifølge Filip på seks år ville det f.eks. føles "dårligt," hvis de voksne ikke var tilgængelige for børnene, fordi, som Filip siger: "Så blev vi helt alene." Også Troels på seks år synes, det er godt, når de voksne er tæt på og fortæller:

"Hvis alle voksne er til en pause, og der ikke er nogle voksne. Så hvis der er én, der græder, så kan vi jo godt trøste hende selv. Men hvis vi ikke kan høre hende græde, så er det jo godt nok, hvis der er en voksen, der er der og sådan, der ser det, og vi ikke kan høre hun græder, så er det godt at have en voksen i nærheden."

Flere børn oplever dog også, at de små grupper betyder, at der er færre voksne til at trøste. Når en voksen i gruppen er optaget, for eksempel af at trøste et barn, er det ikke altid muligt for de andre børn at få hjælp fra en voksen, da de ikke må opsøge en voksen på tværs af de faste grupper. Af samme grund oplever Aya på seks år, at det er nemmest at få hjælp fra en voksen "i en stor gruppe, fordi der er der flere voksne." Hun uddyber: "Jo mindre børn der er, jo mindre voksne er der." Flere børn deler Ayas oplevelse af, at jo flere hænder der er, des større er chancerne for at få hjælp fra en voksen. Børnene kobler dog samtidig et øget antal voksne med et øget antal børn. Det kan være svært at få øje på de voksne i en stor børneflok. Det fortæller Troels på seks år om:

Interviewer: *Var det nemmere eller sværere at finde en voksen dengang? (før corona)*

Troels: *Det var lidt nemmere, fordi der var der flere voksne - hmm, nej det var faktisk lidt sværere, fordi at der var der - nej, det var faktisk nemmere der, fordi der skulle der være flere voksne, der skulle være sammen med børnene. Så der skulle være flere voksne i én gruppe, i stedet for at være én voksen i én gruppe (...). På vores Søløvestue, der var der tre voksne, der passede på alle de her børn.*

Interviewer: *Når der så også var rigtig mange børn, var det så nemmere eller sværere at finde de voksne?*

Troels: *Det var lidt sværere, fordi der var en masse børn, som der legede rundt, og så kunne man ikke helt se voksne for børnene.*

Små grupper giver ro og gør det lettere at tale sammen

Flere af børnene oplever, at jo færre børn, der er i børnegruppen, des mere ro er der i børnehaven. Hannah på fem år fortæller: "Fordi så er der lidt ro (...). Når vi ikke er så mange." Hun er langt fra den eneste af børnene, der har oplevet mindre larm og støj under genåbningen, end hun er vant til. Også femårige Astrid har registreret, at forholdene og stemningen er anderledes: "Der, hvor coronaen var rigtig slem og vi stadig... og vi var i grupper... er det ikke rigtigt, Silje? Så var det jo sådan, at man kun måtte være tre i én [gruppe]." Hun fortæller efterfølgende, hvad hun godt kunne lide ved de mindre grupper: "Det var, at man ikke havde så mange, og så larmede det heller ikke så meget."

Små grupper gør det samtidig muligt for de voksne at være tæt på børnene. Det betyder, at børnene ikke behøver at råbe højt for at blive hørt. Xenia og Alma på seks år fortæller, hvordan det hænger sammen: "Så skal man bare råbe lidt (...). Så skal vi bare ikke råbe så højt," fortæller Xenia, og Alma supplerer: "Fordi de [voksne] ikke er så langt væk". Flere børn oplever også, at de små grupper øger chancerne for at komme til orde og tale sammen. Det fortæller Oliver på seks år om:

Interviewer: *Hvad kan I bedst lide - at være så mange der eller så mange der eller midt imellem? (viser billeder - se metodeafsnit). Hvad siger du Oliver? Hvad kan du bedst lide?*

Oliver: *(Peger på billedet af 'mellem' børnegruppe)*

Interviewer: *Midt i mellem?*

Oliver: *Nogle gange og sådan (peger på billede med fem børn). Fordi så er der lidt mere ro i det (...). Det er bare, fordi så kan man bedre tale sammen.*

Interviewer: *Prøv at fortælle noget mere om det. Hvorfor kan man bedre tale sammen, når der ikke er så mange?*

Oliver: *Fordi så er det ikke særlig meget larm.*

Der er færre konflikter, og de voksne skælder mindre ud, når grupperne er små

Flere børn giver udtryk for, at færre børn sammen er lig med færre børn, der kommer op at topes, og at færre er kede af det. Xenia på seks år fortæller om, hvordan det er at være i en mindre gruppe under genåbningen, end den hun var i før corona: "Jeg kan godt lide, at der ikke er helt så mange, der driller mig." Det samme er Johannes på fire år inde på, da han siger, at det er sjovt at gå i børnehaven, "når den her virus er her":

- Interviewer: *Hvorfor er det sjovt, at virussen er der? (...)*
Johannes: *Øh, fordi... Mmh... Fordi jeg kan godt lide, at der ikk' er så mange tilbage, fordi så der ikk' nogen, der slår mig. Fordi der er mange i børnehaven, der slår mig.*
Interviewer: *Nå, er der mange der slår? Og så kan det være rart, når der ikke er så mange?*
Johannes: *Mmh.*

Få konflikter betyder også, at færre børn er kedede af det – og det lægger børnene mærke til. Når Marie på seks år bliver spurgt om, hvad der kan være godt ved små grupper, svarer hun: "Fordi at så kan man ikke skændes så meget. Og faktisk hvis én står rundt om én, og der kun er én tilbage, og så der kun er to, så kan man ikke sidde og skændes om så meget. Så er der kun én eller to man kan skændes om, og så er det hele slut." I det samme interview siger Wilhelm på fire år: "Det er fordi, at så er det sådan, at man ikke sådan kan blive så uenige om så meget (...). Det er fordi, at så er det sådan, at så behøver man ikke hele tiden at trøste én."

Nogle af børnene nævner, at de voksne i mindre grad gør brug af skældud, når de er organiseret i små grupper. Sara på tre år beskriver det for eksempel som "dejligt" at være i en lille gruppe: "Fordi så er det at sådan, at man ikke kan blive skældt ud." For børnene føles det utrygt, når de voksne skælder dem eller andre børn ud. Lauge på seks år fortæller f.eks., at der er en voksen, han ikke vil trøstes af: "For hun skælder mest ud, end at trøster." Da interviewereren spørger, hvad pædagogen kan finde på at sige, svarer Lauge: "Bare dårlige ting til de andre (...). Som der har gjort noget."

Når børnene oplever mindre skældud, kan det hænge sammen med, at konfliktniveauet er lavt. En del af forskningen om gruppestørrelse i dagtilbud viser, at små børnegrupper giver pædagoger gode muligheder for at observere alle børnene og standse en konflikt i god tid, inden den eskalerer. Når gruppen er lille, og normeringen samtidigt er god, sætter pædagoger desuden mere positivt ind over for konflikter, for eksempel ved at aflede børnenes opmærksomhed eller ved at mægle i konflikten.⁴

Det er vigtigt for børnene at være i gruppe med nogen, de kan lege med

Under genåbningen har børnene været organiseret i faste, små grupper. Børnene har derfor været sammen med færre børn, end de er vant til, og i en periode været sammen med den samme børnegruppe. Det har haft betydning for børnenes muligheder for at dyrke og danne venskaber med andre børn i børnehaven. Vi ved fra forskning af børns oplevelser af dagtilbuddet, at det netop er afgørende for børns trivsel at lege med andre børn, have venner og føle tilhør til en gruppe, hvis livet i dagtilbuddet skal opleves som meningsfuldt.⁵

Organiseringen i mindre, faste grupper er gennemgående tilfredsstillende for de børn, der er i gruppe med én eller flere af deres venner. Til spørgsmålet om, hvad der kan være godt ved at være i små, faste grupper, svarer Carl på fem år: "Bertram og mig – at vi er altid sammen." Andre børn oplever til gengæld, at de ikke kan være sammen med deres bedste venner. Deres oplevelse

af at være opdelt i grupperne er mere blandet. "Det er fordi, at man savner dem, som der ikke er der," forklarer Malou på fire år, når hun bliver spurgt om, hvorfor hun ikke så godt kan lide de små grupper.

Flere af børnene giver udtryk for, at de foretrækker at have mange børn at vælge imellem, når de skal finde nogen at lege med, hvilket er lettest i de store grupper. Johannes på fire år bliver spurgt om, hvorfor han synes, det er kedeligt med en lille gruppe. Han forklarer: "Fordi så der ik' så mange at lege med." Aya på fire år kan også bedst lide de større grupper: "Fordi, så kan man lege med så mange. Så kan man skifte lidt med børn."

Små, faste grupper kan også være starten på nye venskaber blandt børnene, som Vincent på seks år og Lisa på fem år er inde på:

Vincent: *Jeg er i gruppe med Lisa.*

Interviewer: *Ja. I er i gruppe sammen?*

Vincent: *Vi er faktisk virkelig bedste venner.*

Lisa: *Ja... Og Vincent, han har været hjemme hos mig mange gange (...).*

Interviewer: *Er det rart, at man er sammen med nogle af sine gode venner?*

Lisa & Vincent: *Ja.*

Interviewer: *I de her grupper?*

Vincent: *Det synes jeg faktisk.*

Interviewer: *Hvordan kan det være? Hvorfor er det rart?*

Lisa: *Fordi så kan man lege sammen og...*

Vincent: *Ja.*

Interviewer: *Ja. Hvad nu hvis man var i gruppe med nogle, man ikke sådan rigtig havde lyst til at lege med?*

Lisa: *Ja, men så leger man bare med nogle andre.*

Vincent: *Så fik man nogle nye venner, som man kan lege med.*

Børn foretrækker bestemte voksne - især når de er kede af det

Flere af børnene finder tryghed i, at de er i gruppe med en voksen, de kender. Under genåbningen er Carl på fem år i gruppe med Margit, som også var hans stuepædagog før corona. Når han bliver spurgt om, hvorvidt han kan eller ikke kan lide at være i hendes gruppe, svarer han: "Godt lide det (...). For hun - dengang jeg var på Isbjørnestuen, så læste hun altid Pippi". For Bertram på fem år er forandringerne også nemmere at kapere, fordi han er sammen med en bekendt voksen: "Fordi at så synes jeg, det er sjovt, fordi så er man jo lidt den samme på den samme stue," som han siger.

Børnene foretrækker bestemte voksne, og især når de er kede af det. Det går igen, at børnene trives med, at de selv kan bestemme, hvilke voksne de kan og skal gå til, når de er kede af det. Det kræver dog en mere fleksibel struktur, end corona-retningslinjerne lægger op til. Et af de børn,

der foretrækker, at hun selv kan vælge, hvem hun vil trøstes af, er Malou på seks år. "Så kan man vælge sin yndlingsvoksen!" siger Johanne, da hun bliver spurgt om, hvorfor det kan være godt selv at kunne vælge imellem de voksne. Silje på seks år og Astrid på fem år fortæller, at de faste grupper begrænser dem i at søge trøst hos deres yndlingsvoksen, Anita, når de er kede af det:

- Interviewer: *Kan I selv bestemme, at I gerne vil hen til Anita?*
Silje: *Nej, det kan vi ikke, fordi hvis det...*
Astrid: *Nogle gange, så er hun i en anden gruppe.*
Silje: *Så vi kan ikke bestemme hele... At vi altid må komme over til hende. (...)*
Interviewer: *Men synes I, det er godt eller synes I ikke det er så godt, at I ikke selv kan vælge?*
Astrid: *Jeg synes ikke, det er så godt, at vi ikke selv kan vælge (...). Jeg synes, det ville have været godt, hvis man selv kunne vælge.*
Silje: *Det synes jeg også.*
Interviewer: *Hvorfor er det godt, egentlig?*
Astrid: *Fordi så får man jo den voksne man gerne vil ha'.*
Silje: *Ja, Som en... Som en hjælp.*

Børnene kan have lettere ved at spørge om hjælp, når de kender den voksne. Som seksårige Astrid siger: "Jeg kan bedst lide, hvis det sådan er mest voksne, man kender." I samme interview beskriver Silje på fem år, at hun godt kan blive genert, hvis det er en voksen, hun ikke kender: "Man er helt genert og... Så har man brug for noget hjælp, og så vil man slet ikke spørge én." Vi ved fra forskning om tilknytning, at et barn, der er trygt tilknyttet til én voksen, oftere vil søge nærhed og kontakt med netop denne voksen - og især i bestemte situationer, som når barnet har behov for at blive trøstet.⁶

Zoneinddeling kan være kedelig, men skaber også grobund for nye lege

"Vi har kun den rute der (...). Den mindste sandkasse og vi har ikk' nogen gyngestativ, ingen rutsjebane, ikk' noget vi kan lave. Vi kan bare sidde og hoppe på en sofa eller tegne med kridt eller nogle andre kedelige ting."

Sådan siger fireårige Selma, som er én blandt flere børn, der oplever, at visse legeområder og legeredskaber er utilgængelige, fordi hver børnegruppe er tildelt et bestemt legeområde under genåbningen. For flere af børnene er zoneinddelingen med til at gøre dagen lang og ensformig, fordi de skal lege med det samme legetøj og på de samme områder, som de måske ikke brød sig om i forvejen. Hannah på fem år fortæller: "Det er ikke så godt [at være delt op i grupper] (...). Fordi så skal vi være i cyklesiden, og jeg hader at være i cyklesiden." Filip uddyber i samme interview: "Jeg hader det også, det er meget kedeligt". Det går igen, at børnene oplever, at zonerne begrænser dem i deres frie leg, hvilket har betydning for, hvordan det er at være i børnehaven.

Det fortæller Astrid på fem år og Silje på seks år om:

Astrid: *Jeg synes ikke, det har været så rart her i corona-tiderne.*

Interviewer: *Nej?*

Silje: *Det synes jeg heller ikke. Det fordi man skal være... Det er dejligt at Violerne [stue] er helt kommet sammen, men man skal stadig... Man tror ligesom, at man må bruge kasser, men man må det bare slet ikke.*

Interviewer: *Man må ikke bruge kasser?*

Astrid: *Ja, det meget ærgerligt. Det bruger de til at lave zoner med (...). Men øhm, vi har jo også lidt brugt kasser nogle gange, ikk'?*

Silje: *Det kan man nogle gange (...). Det mest hvis der er sådan nogle øverste kasser.*

Interviewer: *Ja, sådan nogle som man godt kan tage dem væk, uden at linjen forsvinder, er det sådan?*

Silje: *Ligesom... Linjen, den forsvinder ikke bare med én kasse. Man tager fra de øverste (...).*

Astrid: *Så tog vi bare lidt kasser, ikk'? Og så var det, at vi også... Bare sådan lavede det igen, ikk'?*

Silje: *Ja.*

I interviewene er der flere eksempler på, at zonerne kan bruges til at skabe nye lege og fællesskab, som Silje og Astrid blandt andet er inde på. Det fortæller Wilhelm på fire år og Marie på fem år også om: "Vi må ikke gå over denne dér streg," forklarer Marie og peger ud på legepladsen. "Man må ikke lege, at man går over den. Men der er nogen, der har gået over den. Og mig! (...) Vi har springet over den, inden at de voksne så det," siger Marie og griner, mens hun fortæller. Det er før vist, at børns glæde i børnehaven blandt andet skabes, når de eksperimenterer med grænser, leger med reglerne og balancerer på den anden side af, hvad der er tilladt - så længe det ikke bliver opdaget eller opfattet som en forstyrrelse af de voksne.⁷

Fysisk nærhed og kram

Faste grupper og retningslinjer om afstand begrænser fysisk nærhed – og det er ikke så rart, når man ikke må kramme.

"De afstander," siger femårige Hannah om de voksne i børnehaven. Generelt er 'at holde afstand' en vending, der går igen i samtalerne med børnene, og børnene beskriver afstand som noget, der har betydning for deres oplevelser af at være i børnehaven: "Nu må man godt kramme, men dér hvor der var meget corona, da var det ikke så rart," som Astrid på fem år siger. Samtidig giver børnene udtryk for, at de ved, hvorfor de skal holde afstand: "Det er fordi, da man er syg, og man vidste ikke, at man var syg, så kan man smitte nogen," siger Filip på seks år.

Flere børn peger på, at retningslinjerne om afstand begrænser deres samvær med de andre i børnehaven. Simone på fem år forklarer: "Men altså, hvis det er én af børnene, der stadigvæk er i én af grupperne, så må dem, der er i gruppe med en anden, så må de godt kramme. Men hvis de ikke er i gruppe med én, de gerne vil kramme, så må de ikke kramme." I samme interview siger Celine på fem år: "Det er lidt kedeligt, når man slet ikke må kramme én af ens bedste venner, når ikke er i gruppe med." Også Hannah på fem år og David på seks år oplever, at det er "kedeligt" at skulle holde afstand i børnehaven og fortæller hvorfor:

- David: *Det er fordi, at så kan man ikke være så tæt og lege sammen (...)*
Interviewer: *Hvordan var det før corona? Der kunne I godt lege sammen eller hvad?*
David: *Det var meget sjovere (...) Det er fordi, så kunne (afbrudt).*
Hannah: *Så kunne vi være meget tættere.*
Interviewer: *Ja? Så kunne I være tættere på?*
Hannah: *Ja, men ikke i dag.*
Interviewer: *Ikke i dag.*
Hannah: *Når corona er død, så kan vi lege.*

Børnene fortæller også, at retningslinjerne om afstand har betydning for deres samvær med de voksne i børnehaven. Enkelte børn oplever, at nogle af de voksne er særligt sårbare for smitte og ikke må komme tæt på børnene. "Man må ikke gå over den der streg, som, fordi så kan han dø [pædagog i gruppen]. Så hvis man er ked af det, så kan man sige 'er du okay?', men man må ikke få en krammer af ham. Men han må gerne gå tæt på de voksne. Ikke på børnene (...). Fordi han - det var ham der kunne dø af corona," siger fireårige Aya.

Flere af børnene oplever desuden, at de ikke selv kan vælge, hvem af de voksne de gerne vil have et kram af. Som femårige Simone forklarer: "Det kan man godt, hvis der ikke er corona (...). Den voksne der trøster én, er den der giver en krammer." Mattheus og Johannes på fire år fortæller, at de bedst kan lide at få et kram af pædagogen Marie, men at det ikke altid er muligt: "Så kan man bare sige til Jonas [pædagog]: 'Kan vi ikke lige besøge hende?' Så kan man lige besøge hende,"

som Johannes siger. "Men ikk' så tit," supplerer Mattheus og fortæller, hvad han gør, når Marie ikke er der: "Så venter jeg bare til at hun kommer".

For Selma og Gustav på fire år, der ikke selv har lyst til at blive krammet af de voksne, har retningsslinjerne om afstand ikke den store betydning. De peger på, at det særligt er de yngste i børnehaven, der har brug for fysisk nærhed med en voksen:

Interviewer: *Er der egentlig nogle gange, hvor I godt kunne tænke jer et kram fra en voksen her i børnehaven?*

Selma: *Det ku' jeg mest ikk' så godt lide.*

Interviewer: *Hvorfor kan du ikke så godt lide det?*

Selma: *Jeg ku' godt lide det da jeg var lille, men nu...*

Interviewer: *Nu kan du ikke så godt lide det. Hvad med dig, Gustav?*

Gustav: *Det samme som Selma.*

Interviewer: *Er der nogen af de andre børn, der har brug for at få et kram af de voksne?*

Gustav: *Ja. Meget Anders. (...). Fordi han er mindre end mig. Også meget... og Hans.*

Selma: *Han er tre år og...*

Gustav: *Hans er også tre år.*

Interviewer: *Har de mindre børn mere brug for at få kram end de store børn?*

Gustav: *Ja.*

Selma: *Ja.*

Metode

Undersøgelsen baserer sig på 18 interviews med 39 børnehavebørn, 23 drenge og 16 piger i alderen 4-6 år^s. Børnene er fra seks forskellige dagtilbud, der fordeler sig på seks kommuner: Fire hovedstadskommuner og henholdsvis én oplands- og provinskommune. Tre af børnehaverne er kommunale, to er private og én er selvejende. Alle seks dagtilbud oplever, at de har haft gode normeringer under genåbningen, og det skyldes blandt andet, at børnetallet har været lavere, og at der har været ekstra vikardækning.

Interviewene er foretaget i perioden 7. – 20. maj 2020. Børnene er blevet interviewet sammen i grupper af to og tre og har været tilrettelagt med tanke på børnenes alder. Der er benyttet forskellige metodiske virkemidler som følelseskort, der er billeder af tegnede ansigter med forskellig mimik, og billeder af børnegrupper af forskellig størrelse. Formålet har været at understøtte samtalen med børnene blandt andet ved at sætte gang i deres hukommelse. Børnene har desuden fået mulighed for at afslutte samtalen undervejs, hvis de for eksempel hellere ville ud at lege. Tre børn benyttede sig af denne mulighed.

Et interview i undersøgelsen er foretaget under første fase af regeringens plan for genåbning af Danmark, mens resten er foretaget i anden fase. Alle de interviewede børn har været i dagtilbudet i både første og anden fase.

Alle navne og steder, der optræder i notatet, er anonymiseret. Citater kan være tilpasset af hensyn til læsbarhed.

SUNDHEDSSTYRELSENS RETNINGSLINJER FOR DAGTILBUD I FASE 1 OG 2 AF GENÅBNINGEN AF DANMARK

I første fase af genåbningen (fra d. 15. april) skal dagtilbudspersonale blandt andet holde to meters afstand til hinanden, og myndighederne opfordrer dem til, om muligt, også at holde afstand til børnene. Børnene skal lege med de samme børn og lave aktiviteter i mindre grupper – for eksempel af fem børn ved aktiviteter udenfor og to børn ved aktiviteter inde – med fast personale knyttet til grupperne. Børnene skal afleveres ved indgangen til institutionens hovedindgang, og forældrene må ikke samle sig ved indgangen og skal undgå unødvendig fysisk kontakt. Der er desuden krav om daglig rengøring og desinfektion af blandt andet brugte overflader og legetøj, samt hyppig og grundig håndvask for både børn og voksne. I anden fase af genåbningen (fra d. 10. maj) er mange af retningslinjerne de samme, men børn og personale skal ikke længere holde to meters afstand. Sundhedsstyrelsen anbefaler stadigvæk, at aktiviteter organiseres i faste grupper med et fast antal ansatte per gruppe, men uden at præcisere gruppens størrelse.

Kilder: Sundhedsstyrelsen 2020a; Sundhedsstyrelsen 2020b.

Litteratur

- Astrup, E. (2020): Børnene har aldrig smilet så meget, når de er blevet afleveret, som de gør nu. Politiken (udgivet d. 22.05.20).
- Brandtzæg, I., m.fl. (2016): Se barnet indefra - Arbejde med tilknytning i daginstitutioner. Hans Reitzels Forlag.
- BUPL (2020): Endelig har vi tid til nærvær, men en barsk hverdag truer. Børn&unge (udgivet d. 29.04.2020).
- Børnerådet (2015): Det gode børneliv i dagtilbud. Børnenotat 1/15.
- Børns Vilkår (2019): Tryghed i børnehøjde -Tryk tilknytning i dagtilbud.
- Christensen, M. Ø: Vi har lært for meget til at få den normale hverdag tilbage. Politiken (udgivet d. 26.05.2020).
- Christoffersen, M. N. m.fl. (2014): Daginstitutionens betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt. SFI.
- Greve, A. (2009): Vennskap mellom de yngste barna i barnehagen. Nordisk barnehageforskning 2009, vol. 2.
- Hannikainen, M. (1999): Togetherness — A Manifestation of Day Care Life, *Early Child Development and Care*, 151:1, 19-28. DOI: 10.1080/0300443991510103.
- Jakobsen, S. S. (2020): Jeg møder ikke mange børn, der ikke trives. Mange af dem er blomstret op under coronaens bedre normeringer. Politiken (udgivet d. 03.06.2020).
- Koch, A.B. (2013). Børns perspektiver på trivsel. Aktivitet og underaktivitet I Børnehaven. *Nordic Early Childhood Education Research Journal*. Vol. 6, nr. 10, p. 1-23.
- Kragh-Müller, G. og Ringsmose, C. (2015): Pædagogisk kvalitet i store og små daginstitutioner — En rapport om børns trivsel, læring og udvikling i store og små daginstitutioner. Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet, 2015, 1. udgave.
- Koch, A. B. (2020): Børneforsker rapporterer fra felten: Covid-19 er faktisk et gavnligt benspænd for daginstitutioner. Politiken, (udgivet d. 21.04.2020).
- Nielsen, A. Rimpler, E. & Henriksen, K. (2020): FOLA, BUPL og FOA i fælles opråb: Vi har brug for coronanormeringer – også efter krisen. Politiken (udgivet d. 15.05.2020).
- Skalická, V., Belsky, J., Stenseng, F., & Wichstrøm, L. (2015). Reciprocal Relations between Student-Teacher Relationship and Children's Behavioral Problems: Moderation by Child-Care Group Size. *Child Development*, 86(5): 1557-1570.
- Sundhedsstyrelsen (2020a): Information til medarbejdere i dagtilbud. (udgivet d. 16.04.2020).
- Sundhedsstyrelsen (2020b): Oversættelse til dagtilbud og skoler af generelle anbefalinger om forebyggelse af smittespredning (udgivet d. 14.05.2020)

Noter

1. Astrup, E. (2020), BUPL (2020), Koch (2020), Christensen (2020)
2. Astrup, E. (2020), BUPL (2020), Christensen (2020), Koch (2020), Jakobsen (2020), Nielsen m.fl. (2020)
3. Børns Vilkår (2019)
4. Christoffersen, M. N. m.fl. (2014) & Skalická m.fl. (2015)
5. Børnerådet (2015), Krag-Müller & Ringsmose (2010), Hannikainen (1999) & Greve (2009)
6. Brandtzæg m.fl. (2016)
7. Koch (2013)
8. Et barn var tre år.

Kolofon

Juni 2020

Analyseansvarlig: Charlotte Møller Kjeldsen

Tekst og analyse: Charlotte Møller Kjeldsen, Sofie Stage, Katrine Stribæk & Malene Angelo

Redigering og korrektur: Nanna Brixtofte Petersen & Josephine Spangsberg